

פאיריג לזשע"ה

לעילוי נשמת א"מ הרב מאיר שמואל ב"ר אהרן הכהן כץ זצ"ל

ממענות אריות

אמרת ועבודת מגדו"

כח התפילה

חורף אחד לא ירדו גשמים, ובד"ץ 'העדה החרדית' כבר תיקן לומר תפילה על עצירת גשמים. והנה שלחו את מרן שר התורה הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א לעבור לפני התיבה לתפילת מנחה בביתו של ה'חזון איש'.

"שאלתי את ה'חזון איש' – סיפר רבי חיים – האם לומר תפילה על עצירת גשמים?"

"מדוע?" – שאל ה'חזון איש', "כך אמרו הבד"ץ" – השבתי, "ומדוע הם אמרו?" – הוסיף החזון"א להתעניין, ועניתי: "כי אין גשם..."

"אין גשם?" – תמה ה'חזון איש' – "אל דאגה עוד יהיה הרבה גשם..." פסק, והתחלנו להתפלל..."

"עודנו באמצע תפילת מנחה" – המשיך רבי חיים לספר – "החלו לרדת גשמי זלעפות. לאחר מנחה נכנסתי לחדר ואמרתי לו: 'איזה מופת אירע פה...' והחזון איש חיך..."

וסיפור נוסף ארע, כאשר היתה אחותו פעשא מרים (לימים אשת הסטייפלער זצ"ל) כבת שנתיים, חלתה מאוד והרופאים נואשו מחייה.

אנשי ה'חברא קדישא' חשבו שיצאה נשמתה והשכיבו אותה על הארץ, הדליקו נרות ליד ראשה וקראו פרקי תהילים כנהוג.

כל אותו העת, אחיה מרן ה'חזון איש' לא הפסיק להתפלל לרפואתה, הוא שפך דמעות כמים לפני רופא כל בשר ולא אמר נואש. שערי דמעות לא ננעלו והתפילות הגיעו לפני כסא הכבוד ולפתע הילדה התעוררה לפליאת כל הנוכחים. עברו כמה ימים והנה שבה הילדה לאיתנה בריאה ושלמה.

ואז אמר החזון איש: "זו לא אותה פעשא מרים כמקודם..."

צרך עיון

והנה שני אנשים עברים נצים

רש"י מפרש ששני אנשים אלה שהתקוטטו ביניהם, הם דתן ואבירם. וכך מפורש גם בתרגום יונתן בן עוזיאל, שהאדם שאמר לו משה "למה תכה רעך" היה דתן, שבא להכות את אבירם.

שואל הגר"י קמניצקי: הרי בכמה וכמה מקומות בתורה אנו מוצאים שדתן ואבירם הם יריביו המרים של משה רבנו ויוצאים נגדו בכל הזדמנות.

ויש להבין מדוע זה כך, הרי במריבה בין דתן לאבירם עמד משה לימין אבירם ורב את ריבו, ואם כן, מדוע שונא אותו גם אבירם?

הגות שאבעס'

לכל אחד יש דברים שמתחשק לו לעשות ודברים שפחות, להוציא ספר על סוגיה שמעט מאד נכתב אודותיה זה מתחשק, להקים ארגון חסד זה מתחשק, אבל להגיע לתפילה שתי דקות מוקדם מהרגיל זה לא כל כך מתחשק, לקבל על עצמי להמתין עוד דקה לפני שאני יוצא באמצע הלימוד לשתות קפה זה לא כ"כ מתחשק. כי כשאני עושה דברים דרמטיים אני מרגיש שווה ומוערך בעיני עצמי ובעיני הסביבה, אבל כשאני מקבל על עצמי להגיע לתפילה שתי דקות קודם כדי להתפלל מהתחלה, אני מרגיש במקרה הרע ילד בן חמש שקיבל על עצמו לא לצבוט את אחותו, ובמקרה הטוב שעשיתי משהו חביב ויפה, אבל לא משנה חיים.

אבל האמת שונה לגמרי, האמת היא שיתכן ודווקא הקבלות הקטנות הללו הם אלו שהופכים את חיך!!

כתבתי כבר כמה פעמים מעל במה זו, שבמלחמת העולם השנייה היו פרטיזנים שלחמו בחירוף נפש בנאצים ימ"ש, פוצצו גשרים, רצחו גרמנים ומשתפי פעולה ועשו פעולות הוראיות נוספות, ולעומתם היו את החיילים של בעלות הברית שלחמו בצורה פשוטה ולא הוראית ומרשימה. אך היה הבדל ברור בין החייל לפרטיזן, הפרטיזן ביום בו הוא קם ללא חשק ללחימה או לאחר יום של הפסדים בקרבות, הוא פשוט הסתובב לצד השני ושקע בשינה, אך לעומתו החייל הפשוט, קם, חרק שיניים ויצא לעוד יום של קרב.

'ויקבלו כולם את עול מלכותך', ההבדל בין אדם של הקב"ה לאדם שאיננו, לא נמדד בכמה חבורות כתבת, בכמה שמו"ע בכוונה התפללת, או בכמה חסד עשית, אלא כמה אתה מקבל את עולו, נאמן לו ועושה רצונו.

גם אם לא מתחשק לך כעת, גם אם כל רגשי הקדושה שלך כבויים לגמרי, אתה עדיין מחויב במאה אחוז לקב"ה, אתה עדיין מחויב לגמרי לשו"ע לכל פרטיו וגדריו, כי קבלת עול פירושה 'כשור לעול', כמו שכאשר השור חורש שמים לו עול על צווארו והוא לא יכול להסתכל ימינה או שמאלה, אלא כולו משועבד לעבודת אדונו, כך קבלת עול מלכות שמיים פירושה נאמנות וקבלה מלאה של רצון ד'.

ברור שכשאתה עמל בכתיבת חבורה או עמל בתפילה או בחסד, אתה עושה דבר אדיר, אבל לא בגלל הדרמה שבזה, אלא בגלל שאתה מוותר על רצונותיך ועלצונותך ומתגבר לעמול לכבוד ד' יתברך. ולכן, כשאתה מקבל על עצמך קבלה שאין בה שום ריגושים ושום כבוד ותהילה, וכל הטעם שאתה מקבל אותה עליך היא, כדי לעשות רצונו יתברך, הרי שבזה אתה מקבל על עצמך עול מלכות שמיים והופך להיות 'יהודי של הקב"ה'.

חשוב להדגיש, שקבלת עול מלכות שמיים אין פירושה 'חיזוק', למרות שכל חיזוק כמובן מבורך, כי 'חיזוק' אומר שאני בעצם 'פרטיזן', היום יש לי חשק והתלהבות לעשות למען כבוד שמיים אז אני מתחזק, אבל מחר שפחות מתחשק לי אני ממשיך לישון. או שלהדליק נרות חנוכה עם רגשי קודש ויהי רצון לפני ואחרי מאיר לי ואני עושה את זה בהתלהבות, אבל לשמור על העיניים והפה פחות מאיר לי ובזה אני פחות נזהר.

אלא קבלת עול מלכות שמיים פירושה, לצמצם את עצמי לדברים שד' מרשה ולהימנע ולהוציא מאפשרות הבחירה את הדברים שד' לא מרשה, כפי שאמר מרן החזון"א שבכל דבר הוא מתייעץ עם ד' חלקי השו"ע אם לעשות או לא. ולאפשר לעצמי אפשרות בחירה רק במקומות בהם אינני עושה כנגד רצון ד'.

ידועים דברי בעל הטורים, שבמילים 'ואלה שמות' נרמז העניין של שניים מקרא ואחד תרגום, שכן ראשי התיבות של "ואלה שמות" הם "וחי"ב אדם לקרא הפרשה, שנים מקרא ואחד תרגום."

והנה, לכאורה היה מתאים יותר שחובת הקריאה של שניים מקרא ואחד תרגום תהיה רמזה בתחילת התורה, בספר בראשית, ומדוע רמזה זאת התורה דווקא כאן בספר שמות?

על דרך המוסר מתרצים: טבע אנשים הוא, שבתחילת השנה כשמתחילים ספר בראשית, הם מקבלים על עצמם בהתלהבות ש "השנה בעז"ה יתחזקו ויקפידו על שנים מקרא", אך עם התקדמות הפרשיות חלה התרופפות וירידה, ולכן כשמתחילים ספר שמות אומרים לאדם שנפל והחל להתרשל בקיום רצון ד', מה שהיה היה, לא יעזור להלקות ולהאשים את עצמך, אך כדי להתמיד בקריאת שמו"ת מכאן ולהבא, קבל על עצמך את החובה לקרוא שניים מקרא כעת מחדש בקבלה גמורה.

לאחר שהשתקם הגאון רבי נפתלי נבנצאל זצ"ל מראשי ישיבת פוניבז' לצעירים מאירוע מוחי, רצו הרופאים לבדוק את תפקוד זכרונו, וביקשו שיאמר אחריהם 4 מילים של מושגים כמו: מכונית, שמים וכו'...

הוא עשה כפי שבקשו ולאחר מכן אמר להם: עכשיו אני רוצה לומר לכם 4 מילים ובבקשה תאמרו אחרי... אמרו בבקשה "קים ליה בדרכה מיניה ...", לפני הרופאים חפץ...

מעשה שהיה

ירושלים תשנ"ט. קהל רב יושב סביב שולחנות עמוסים בכל טוב. אושר ושמחה קורנים מפני המסובים ואוירה חגיגית שוררת בבית המדרש.

זה עתה זכו הלומדים לסיים מסכת. נברשות בית הכנסת מפיצות אור יקרות, והנורות הדולקות בעוז שולחות ברכת הצלחה לקהל השמח, שזכה לסיים מסכת נוספת מששת הסדרים.

לומדי השיעור שומעים את ההדרן ממגיד השיעור, רבי משה לב שליט"א, מתרגשים יחד עמו כשהוא שופך שיח לפני מי שאמר והיה העולם: "כשם שעזרתנו לסיים מסכת... כן זכה להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם".

לאחר הקדיש ניגשו הלומדים לברך את רבם ולהתברך לרגל יומם הגדול. מגיד השיעור מברך כל אחד בלב שמח ובלחיצת יד עזה: "כשם שזכית לסיים מסכת זו, כן תזכה להתחיל ספרים אחרים ולסייםם מתוך אושר ושמחה". כך עוברים הלומדים בסך, ואיש אינו שם לב להוספה המיוחדת, "מתוך אושר ושמחה".

אחד המשתתפים בשיעור הוא ר' ברוך קרשינסקי. יהודי ירא שמים וישר דרך הוא ר' ברוך, או כפי שהוא נקרא בלשון קרוביו "בוריס". זה כמה שנים מאז עלה לארץ מקייב וזכה להקים בית תורני בארץ ישראל. הנה אף ר' ברוך מגיע לפני רבי משה לב מגיד השיעור, ומקבל את ברכתו "כשם שזכית לסיים מסכת זו, כן תזכה להתחיל ספרים אחרים ולסייםם, מתוך אושר ושמחה".

בוריס שומע את דברי הרב וחיוורון של התרגשות נופל על פניו. אין הוא יכול להתאפק, והוא ממנהר לשאול את רבי משה: "כבוד הרב, מהיכן נוסח ברכה זו?" רבי משה מחייך ומתחיל לענות, ולפתע אף הוא יורד לעומק הדברים וממנהר לחבק את בוריס בהתרגשות מול עיניהם המשתאות של הלומדים, ולאחר רגע אף הם נכנסים בסוד הברכה המקורית.

...

קייב תשמ"ד, משה לב, אברך צעיר ונמרץ, שבימים כתיקונם אינו מאט את קצב צעדיו לעולם, מהלך כתייר ברחובות העיר. אווירת הפחד השולטת בכל פינה בעיר הקומוניסטית מורגשת בחלל, אנשים אינם מרבים לחייך וכמובן שאינם מהינים להחליף מלה עם אדם שאינו מוכר להם, על אחת כמה וכמה עם "תייר קפיטליסט". אולם, דבר לא יניא את רוחו של משה לב.

בארץ ישראל רגיל הוא לשקוד על התורה ועל העבודה, ולכאן הגיע בתפקיד חשוב של קירוב ועידוד רוח היהודים האמיצים שזכו להתקרב אל התורה והמצוות ולהחזיק ביהדות בכוחות על אנושיים. מצפים הם לאורחים מארץ ישראל ומארה"ב התורמים להם ידע רב וחיזוק גדול בכל הינוגע ליהדות.

ר' משה לב היודע כל זאת אינו נרתע מלהסתכן ולהגיע אל אותם יהודים. באמתחתו הביא מארץ ישראל שמונה זוגות תפילין, ולמראה תמיהה של שוטרי משטרת הגבולות הרוסית, הטעים שהוא נוהג בכל יום להניח זוג אחר, זוג נוסף לחגי ישראל. וכך, במסירות נפש, התאמץ לסייע ליהודי בריה"מ בשמירת המצוות.

היה זה יום לפני חזרתו ארצה. בעת שהותו בבית הכנסת ניגש אליו יהודי, ובפנים חתומות מסר לו את ההודעה: "בשעה תשע לך בדרך מבית המלון לבית הכנסת, ובאחד הבתים מצד ימין תראה מגבת ירוקה תלויה על אדן החלון. בבית זה יתקיים סיום מסכת". ר' משה לב חיכה בקוצר רוח לשעה היעודה, הן לא בכל יום ניתן להשתתף בסיום מסכת המתקיים בלב רוסיה הסובייטית. משהגיע הזמן צעד בחדרה אך בציפייה, להשתתף בשמחה הגדולה.

לא עברו דקות אחדות מעת בואו של רבי משה אל הבית, והוא הבין שהשתתפותו חשובה ביותר. הלומדים, קומץ בחורים יהודים קשי עורף, התגודדו סביבו ורצו לשמוע ככל שניתן על אודות המשמעות הרוחנית של סיום מסכת, ושתו בצמא ובהשתוקקות כל מלה היוצאת מפיו.

לפתע שם הוא לב שפניהם מתכרכמות, ומבטי המשתתפים מביעים זעם עצור. משה לב שלא הבין על מה בערה חמת המשתתפים, ניסה לתהות על פשר הדבר, ומשלא עלה הדבר בידו הוא ביקש את סליחתם והפציר בהם לפתוח את לבם.

מששמע את תשובתם התבהרה בפניו הדברים בין רגע. היה זה נוסח הברכה "כשם שזכיתם לסיים מסכת זו, כן תזכו להתחיל ספרים אחרים ולסייםם" שהכעיס אותם כל כך. אחד הלומדים, בחור צעיר בשם בוריס שאלו: "וכי כך אתה מאחל לנו? שכשם שלמדנו ואנו מסיימים מסכת זו בפחד ובאימה כך נסיים מסכתות אחרות בפחד ותחת עינם האכזרית של מרגלי הקג"ב?" ומאז החליט ר' משה, שבבואו לאחל ללומדי תורה על סיום מסכת לא יסתפק באיחול המקובל "שתזכה לסיים" אלא יוסיף "מתוך אושר ושמחה".

...

בליל סיום זה בירושלים, כששמע בוריס את האיחול "שתזכה לסיים... מתוך אושר ושמחה" זכר באותו סיום בקייב, ודמעות של אושר הציפו את עיניו. אכן התקיימה בו אותה ברכה של ליל הסיום בקייב "כשם שסיימתם... כן תסיימו מתוך אושר ושמחה".

תפילה

פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון [ב]

על השאלה מהו 'לכל חי רצון', הרי רוב בני אדם אינם מרגישים שיש להם כרצונם, מצאנו עוד ביאור נפלא ע"פ רבינו בחיי (דברים כ"ב ח'):

וענין המדרש הזה, כי כל הנבראים כולן נבראו בחפצם ורצונם והקב"ה הודיעם בראשית הבריאה כל עניניהם כלם וכל המקרים העתידים לבא עליהם, וכן הודיעם ימי חייהם ומיתתם היאך תהיה, וכן ענין מזונותם אם בריוח אם בצער אם ע"י עצמן אם משל אחרים, וכן דרשו רז"ל כל מעשה בראשית לדעתם נבראו לצביונם נבראו שנאמר (בראשית ב' א'-ב') וכל צבאם, והכל רצו וקיבלו.

ונמצא שאכן אותה פרנסה שיש לאדם, וכן בכל הנושאים, מה יש לו ומה אין לו, כמה ומתי - הכל הודיע לו הקב"ה מראש, והוא ראה שזה הדבר הכי טוב עבורו, והוא רצה בזה, א"כ, מתפרש היטב 'ומשביע לכל חי רצון' - אותו רצון מקורי מלכתחילה, אף שאין זה רצונו העכשווי המודע, אך הוא אכן רצה בזה, ואילו היה יכול לקלף מעליו את השכבות החוסמות מלשמוע את נשמתו - היה מגלה שגם עכשיו זה מה שהוא רוצה.

שונה הלכות

מעשה בילד שנבחר להיות נציג הת"ת במבחן הלכה עולמי, מחמת ציונו הגבוה ביותר בת"ת, אך אב הילד רוצה למנוע את הילד מלהשתתף במבחן העולמי מחשש לעין הרע, ומחשש שירגיל את הבן לגאוה וגסות הרוח [ונכפי שידוע שר' דוד פיינשטיין זצ"ל הקפיד על רבנים חשובים שהיו עומדים בפני בנו מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל כשהיה ילד על שמביאים אותו ליד גאווה].

האם צודק האב בטענותיו ובידו למנוע את בחירת בנו לנציג במבחן העולמי?

וְכַאֲשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ וַיִּקְצוּ מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפֶרֶךְ

ופירש רש"י: "וְכַאֲשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ - בכל מה שהם נותנים לב לענות, כן לב הקדוש ברוך הוא להרבות ולהפריץ בן יִרְבֶּה - כן רבה וכן פרץ. ומדרשו רוח הקודש אומרת כן, אתם אומרים פן ירבה, ואני אומר כן ירבה. וַיִּקְצוּ - קצו בחייהם".

ושאל הגר"מ זילבר שליט"א: לכאורה הרי כאשר מעבירים אדם בפרץ עבודה שמשברת כל גופו של אדם, הרי הוא עצמו קץ בחייו, ואם כן איך כאן המצריים הם שקצו בחייהם, הרי הם לא עבדו עבודת פרך?

אלא שהמצרים העבידו את ישראל בפרך ביום ובלילה, והיה זה משום שרצו שיתמעטו, אך הם ראו שאפילו עם כל העבודה שנתנו עליהם עדיין אינם כלים, ולא זו בלבד, אלא וְכַאֲשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ כך שהמצרי כבר נעשה חותש איך לא מועיל לו כל הדיפות שהוא רודף את עם ישראל, ואילו בני ישראל עובדים בפרך ועדיין כוחם כמותנם, עד שהמצריים קצו בחייהם בעצמם.

אצל כל אחד יש שעות קשות של 'עבודת פרך', הכל הולך קשה ומשבר גוף ונפש, אך עליו לדעת שהוא יכול לכלל הקשיים האלו וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ.

הרב זאב כץ

הרצאות מרחקות ומליאות חוכן
במנון ונושאים

לעילוי נשמת

ר' ברוך שמעלקא בירנרד בן יהודה לייב ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.